

Ks. Andrzej F. Dziuba, *Spowiedź małżeńska. Życie małżeńskie a sakramentalna posługa pokuty i pojednania. (Zagadnienia wybrane)*, Wydawnictwo „M”, Kraków 2002, ss. 124.

Tajemnica Nowego Przymierza zakreśla zupełnie nowe, dotąd niespotykane jakości oraz zarazem znaki wzajemnego spotkania Boga z człowiekiem i człowieka z Bogiem. Przede wszystkim, w te zwrotne relacje wchodzi sam Jezus Chrystus, wcielony - za wstawiennictwem Maryi - Syn Boży, a zarazem Człowiek, który niesie w ziemskim pielgrzymowaniu ludzkie ciało, oczywiście za wyjątkiem grzechu. Ta nowa rzeczywistość wyznacza zupełnie inny, ale ciągle twórczy, charakter powołania człowieka, mimo jego słabości, grzeszności oraz wielorakich braków.

Szczególną jakością dla ludzi jest nowotestamentalna rzeczywistość sakramentów. Przybiera ona wielość konkretnych wyrazów, począwszy od chrztu świętego a skończywszy na namaszczeniu chorych. Zatem sakramentalne spotkanie z Jezusem Chrystusem, Miłosiernym Panem jest wyjątkowym darem, ale i zobowiązaniem, jedynym w swoim rodzaju, obecnym twórczo tylko w chrześcijaństwie znakiem metanoi, nawrócenia, pokuty i pojednania; w wielu płaszczyznach i aspektach.

Jawiący się tutaj sakramentalny dar ma jednak swe ontyczne, a także egzystencjalne i twórcze oparcie tylko w paschalnym misterium zwycięstwa Chrystusa nad grzechem i śmiercią, a także chwały po prawicy Ojca. To budzi realne nadzieje ku przyszłości, które przede wszystkim nie naruszają godności samej osoby, a raczej więcej, pozwalają ją jeszcze pełniej rozwinąć i wydoskonalić. Jest to twórcze widzenie pozytywnych perspektyw dla każdego człowieka, jako osoby, oraz wielu jego wyrazów wspólnotowych czy komunijnych.

Wobec miłosierdzia Bożego, przebaczenia wręcz bez granic, zarazem jedyne go znaku, który rozeznaje najdoskonalej antropologiczne znaki człowieka, tak ontyczne jak i egzystencjalne, stają także małżonkowie niosący faktycznie specjalny sakramentalny znak miłości i odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz ich twórczej wzajemnej miłości. To właśnie dla nich jawi się propozycja czy nawet zobowiązanie jeszcze doskonalszego rozeznania siebie samych, jako małżonków, tak osobowo, tj. indywidualnie, jak i wspólnotowo czy komunijnie.

Ta wielość oraz różnorodność nadziei i oczekiwań znaczone jest jednak dynamicznymi realiami człowieka eschatologicznego, pielgrzyma danego miejsca i czasu. Zatem to dwoje ludzi, różnej płci, którzy w swej ontycznej prawdzie niosą w sobie niestety także znamiona czy możliwość moralnego zła, odejścia od podjętej drogi powołania, a może bardziej potencjalności jego zaistnienia, za które ponosi się osobową odpowiedzialność.

Ks. prof. dr hab. Andrzej F. Dziuba, prof. zw. z KUL i UKSW w swej najnowszej książce ukazuje bardzo dynamicznie oraz szeroko życie małżeńskie w relacji do sa-

kramentalnej postęgi pokuty i pojednania, szeroko rozumianej. Zatem, jako wybitny teolog moralista, pochyła się bardzo odpowiedzialnie nad spowiedzią małżonków, nad ich wyjątkowym znakiem rozeznawania siebie, którego nikt nie może zastąpić.

Małżeństwo to przecież szczególnie ważny i twórczy wycinek życia wielu osób, które zwłaszcza wyjątkowo odpowiedzialnie niosą chrześcijańskie powołanie. To ta droga jest przecież udziałem tak wielu ochrzczonych, gdyż małżeństwo to tak popularna i wręcz naturalna droga sakramentalnego spełniania swego życia osobowo oraz wspólnotowego.

Ostatecznie jednak zasadniczy materiał teologiczny czy etyczny opiera się na podstawowych prawdach odnoszących się do małżeństwa, a w pewnym sensie i rodziny (s. 13-33). Zastosowny dobór jest tu wręcz znaczący w sensie praktycznym oraz duszpasterskim. Zatem ks. Andrzej F. Dziuba słusznie pisze najpierw o miłości i świętości małżeństwa oraz bardzo klarownie o odpowiedzialnym rodzicielstwie, z jednoczesną świadomością odniesienia tych prawd do obiektywnej rzeczywistości małżeństwa, a zatem jednocześnie odpowiedzialnie zakreśla bazę analiz tej społeczności sakramentalnej, a także i jednocześnie rozeznawanej w różnych strukturach świeckich. Zatem miłość i życie, mówiąc bardzo schematycznie, stają integralnie razem w tej twórczej wspólnotcie dwoja ludzi różnej płci.

Interesującym jest, że w prezentowanej książce omówiono odpowiedzialnie i w formie bardzo interesującej poszczególne etapy czy elementy sakramentu pokuty, m.in. stawianie pytań, zadośćuczynienie, odłożenie lub odmowa rozgrzeszenia, określenie pokuty (s. 35-65). W sensie ogólnym, wszystkie te elementy są jednak takie same, a może podobne dla każdej osoby przystępującej do tego sakramentu, ponieważ sakrament pokuty i pojednania jest taki sam dla wszystkich ludzi wiary. Jednak jakby z drugiej strony niesie on przecież zróżnicowane, specyficzne elementy, i to typowe dla różnych dróg powołania, a w tym zwłaszcza wobec małżonków i rodziców. Zatem, co trzeba podkreślić, wskazano tu twórczo liczne elementy związane z sakramentem pokuty, które mają tylko i wyłącznie odniesienie do małżeństwa, a dalej rodziny.

Z kolei ukazano schematycznie nauczanie Kościoła odnośnie do podstawowych kwestii szczegółowych odnoszących się do życia małżeńskiego, tj. m.in. przerywanie ciąży, środki wczesnoporonne, antykoncepcja, sztuczna prokreacja, ignorancja, współudział w grzechu, związki niesakramentalne i homoseksualizm (s. 67-105). To bardzo interesujący, czasem niestety przemilczany, często negatywny obraz kościelnej oceny ważnych znaków dróg odnoszących się do małżeństwa, a niekiedy tylko do relacji między kobietą i mężczyzną, z którego rodzi się nowe życie. Współcześnie istnieje tu oczywiście wiele dyskusji, ofert czy propozycji, które zazwyczaj nie są jednak skłonne ukazywać całej prawdy, a także zwłaszcza bezpośrednich oraz daleko sięgających konsekwencji tych postaw i wyborów moralnych.

Pewną pozytywną zachętę - zresztą ze wszechmiar słuszną, aby jednak sięgnąć po prezentowaną książkę nakreśla w słowie wstępnym kard. Józef Glemp, Prymas Polski i zarazem przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski: „Niniejsze opracowanie wskazuje, że drogę do spotkania i zjednoczenia z Bogiem i z ludźmi toruje każdemu - nawet wówczas, gdy ciężą na nim wielkie winy - nowotestamentalny sakrament pokuty i pojednania. W sakramencie tym każdy człowiek może w sposób szczególny doswiadczyć daru miłosierdzia, czyli tej Miłości, która jest potężniejsza niż grzech. Życzę więc, by książka ks. prof. A. F. Dziuby była pomocą w zwycięstwie

Miłości w sercach ludzi, a zwłaszcza małżonków i rodziców” (s. 5). Wskazany tu zatem jednoznaczny akcent na osobową Miłość jest gwarancją trwania na drodze powołania małżeńskiego, które praktycznie - w każdym przypadku - odnosi się bezpośrednio do Jezusa Chrystusa.

Zasługuje tutaj na podkreślenie obszerna baza źródłowa i zarazem różnorodność szerokiej literatury przedmiotu jaką wskazuje ks. prof. A. F. Dziuba (s. 115-122). Autor obficie czerpie z najnowszego, i to bardzo obszernego nauczania Jana Pawła II, zwłaszcza w najważniejszych jego dokumentach (i to różnego stopnia), oraz różnych dykasterii watykańskich z ostatnich lat. Jest to także jednocześnie ważna i zarazem twórcza gwarancja wierności nauczaniu kościelnemu, ale zarazem i jego aktualności, która także tak szeroko oddziałuje na wiele sfer życia także pozakościelnego, a więc i świeckiego, np. w strukturach europejskich oraz światowych.

Wydaje się to wręcz niezbędne, jeśli wziąć pod uwagę wielość podejmowanej w książce tematyki, w zakresie której istnieje stosunkowo dużo różnych enuncjacji teologiczno-moralnych - zwłaszcza Magisterium Kościoła - oraz pewnych teologicznych czy czysto etycznych ujęć, zwłaszcza odniesionych do różnych systemów, których wielość towarzyszy dziejom kulturowym oraz cywilizacyjnym ludzkości.

Książka ks. prof. A. F. Dziuby, choć dotyczy bezpośrednio sakramentu pokuty i pojednania w odniesieniu do małżonków, jest jednocześnie ważną publikacją o charakterze bardziej ogólnym, ale jednak ostatecznie ważną dla refleksji etyczno-moralnej w tej szczególnie dziedzinie. Ukazuje bowiem twórczo wiele zagadnień ze współczesnej nauki Kościoła, i to w wielu kwestiach, m.in. z zakresu szeroko pojętej bioetyki oraz teologii moralnej, aplikowanej do konkretnego człowieka, także w jego życiu wspólnotowym. Liczne, toczące się dziś dyskusje, właśnie tu znajdują swe systematyczne precyzacje oraz odpowiedzi, oparte zwłaszcza na antropologii oraz rozeznaniu Kościoła, wynikającym z Bożego objawienia. Dotyczy to także licznych refleksji etycznych związanych z wieloma procesami jednoczenia się Europy czy jej perspektyw.

Prezentowana książka lubelskiego i zarazem warszawskiego profesora nosi w sobie znaki głębokiej odpowiedzialności naukowej, ale jednocześnie ma także wychylenie duszpasterskie i praktyczne. Jest otwarta na wielość różnorodnych płaszczyzn posług kościelnych. Co ciekawe, elementy te jawią się w harmonijnej teoretycznej formie, i zapewne spełnią także w przyszłości swoją funkcję twórczą w obu płaszczyznach. To wielki walor niniejszego opracowania, które będzie miało zapewne ważne znaczenie dla szerokiej percepcji problematyki małżeńskiej i rodzinnej, a to trzeba uznać i doceniać, gdyż będzie ona twórczo oraz dynamicznie oddziaływać duszpastersko oraz w sferze etyczno-moralnej na wiele indywidualnych postaw chrześcijan.

Refleksje nad małżeństwem oraz w pewnym sensie także nad rodziną zawsze stwarzają odniesienie do wielorakich płaszczyzn aktualizujących, tak indywidualnych jak i wspólnotowych oraz komunijnych. Tutaj nie ma bowiem tylko terorii czy refleksji czysto naukowej oraz dydaktycznej, adresowanej ostatecznie teoretycznie, ale zawsze wyraźne odniesienie praktyczne, a więc życiowe. Nie narusza to jednak oczywiście fundamentalnych i zarazem ogólnych, a jednocześnie aktualnych zasad w tym względzie, które winny mieć zawsze odniesienie do obiektywnych norm i zasad, rozeznawnych także przez prawo naturalne.

Propozycja teologiczno-moralna ks. prof. Andrzeja F. Dziuby jest interesującym materiałem, godnym uwagi dla wielu czytelników, tak w płaszczyźnie naukowej jak

i praktycznej, a więc także czysto duszpasterskiej. Powstaje tylko pytanie, aby umieć twórczo skorzystać z niej jako pracy teologicznej, a zwłaszcza teologiczno-moralnej, a nie tylko prawniczej przy analizie licznych teoretycznych problemów dostrzeganych tylko zewnątrz, w kategoriach jurydycznych.

Tu zatem dotyka się niezwykle wyraźnie realiów życia i zarazem jego konkretnych znaków, a w tym bardzo pomaga prezentowana książka. To są ważne wymiary, ale tylko w pewnym sensie, gdyż o wiele istotniejsze są przecież osobowe kategorie etyczno-moralne, a więc dotykające konkretnego człowieka, jego niepowtarzalnej specyfikacji osobowej. Jednocześnie dochodzi tu także do głosu element wspólnotowy czy komunijny całych sfer spełniania się każdego człowieka w czasie i miejscu.

Całość wykładu nauczania chrześcijańskiego w problematyce sakramentu pokuty i pojednania, odniesionego przede wszystkim do powołania małżeńskiego, ma w pełni miejsce dopiero w poprawnym rozeznaniu pełnej antropologicznej rzeczywistości człowieka, jego właściwego rozpoznania i nadziei ku przyszłości, tak indywidualnej jak i społecznej. Jest to zatem ostatecznie pytanie o godność człowieka, jako określonej i niepowtarzalnej osoby, rozumnego indywiduum. Został on w pełni ukazany, zaproponowany i rozeznany dopiero w nowości objawienia Nowego Przymierza, a zwłaszcza w darze samego Jezusa Chrystusa, Pana z Nazaretu, Człowieka w ludzkim ciele. Jezus z Nazaretu, zwrócony eschatycznie ku nadziei i życiu, które ma szersze wymiary, niż tylko czysto ziemskie i skończone, otwiera ostateczne perspektywy ku przyszłości miłości i życia.

Można powiedzieć, że prezentowana książka ks. prof. A. F. Dziuby jest bardzo interesującą oraz jednocześnie ważną dla badaczy szeroko pojętej problematyki teologii małżeńskiej, najpierw dla samych małżonków oraz oczywiście w innym sensie także dla ich spowiedników. Ci ostatni z pewnością oczekują pewnych sugestii czy wskazań, zwłaszcza po „Vademecum”, które w polskiej świadomości kościelnej praktycznie nie zaistniało proporcjonalnie do jego znaczenia.

Zatem studium to wpisuje się znakomicie oraz twórczo w przybliżanie głębokiego, niezwykle twórczego nauczania Jana Pawła II, a zwłaszcza jego antropologii filozoficznej i teologicznej odniesionej praktycznie oraz duszpastersko także do małżeństwa oraz wielorakich jego przejawów. To zaś jest niezwykle szeroka i bogata w różnorodności sfera, którą trudno ostatecznie i schematycznie doprecyzować, szczególnie w praktycznych znakach. Autor czyni to w bardzo komunikatywnej formie, która jednocześnie w niczym nie pomniejsza samej istoty tego przesłania.

W tym kontekście, tj całej koncepcji uprawiania refleksji teologicznej, zapewne warto tutaj dodać, że ks. prof. dr. hab. Andrzej F. Dziuba otrzymał m.in. nagrodę naukową im. W. Pietrzaka właśnie za percepcję współczesnej papieskiej myśli antropologicznej, nie tylko na gruncie polskim. To ważny element jego szerokich i wielorakich prac, które ostatecznie analizują najnowsze nauczanie Kościoła, tj. praktyczne i duszpasterskie nauczanie Jana Pawła II, a zwłaszcza jego niezwykle twórcze, a często wręcz nowatorskie i śmiałe odniesienia do teologii małżeństwa i rodziny.

Praca ks. prof. Andrzeja Dziuby jest ostatecznie interesującą regleksją wokół licznych problemów dotyczących małżeństwa i rodziny. W tej problematyce autor nie odchodzi od generalnych zasad nauczania kościelnego. Należy zatem opracowanie to polecić jako znakomitą pomoc w zakresie przygotowania diakonów do spełniania ważnego wycinka posługi kapłańskiej w sakramencie pokuty i pojednania. Także dla

samych kapłanów może być interesującym przypomnieniem oraz wskazaniem na najnowsze enuncjacje Magisterium Kościoła.

ks. Jerzy Lewandowski

Fidel Gonzalez Fernandez, Eduardo Chavez Sanchez, Jose Luis Guerrero Rosado, *El encuentro de la Virgen de Guadalupe y Juan Diego*, 3 edicion, Editorial Porrúa, Mexico 2000, ss. 564.

Objawienia Matki Bożej, na przestrzeni całych dziejów chrześcijaństwa, zawsze były wyjątkowymi fenomenami religijności i indywidualnej wiary bardzo zróżnicowanych społecznie, naukowo czy kulturowo ludzi. Nie mniej, w wielu przypadkach, po ich oficjalnym uznaniu przez Kościół, zataczają one wymiary wspólnotowe, wręcz stają się niekiedy znakami ogólnokościelnymi. Zwłaszcza dotyczy to słynnych sanktuariów o zasięgu światowym, np. Lourdes. Stanowią one wyjątkowy znak manifestacji prawd wiary, które niejednokrotnie są wręcz ważnym ich dopowiedzeniem czy pogłębiającą oraz poszerzającą interpretacją prawd objawienia. Z innej zaś strony to także ważne wydarzenia historyczne, które trwają nadal i jednocześnie stanowią szczególne miejsca i zarazem okazje dla manifestacji wiary oraz religijnych postaw chrześcijan, a niekiedy także i innych ludzi.

Wobec wielu fenomen Matki Bożej z Guadalupe pozostaje nadal, mimo wielowiekowych badań, pełen tajemnic i zagadek. Współczesna nauka wobec wielu fenomenów z nim związanych nadal pozostaje wręcz bezradna. Łatwiej powiedzieć i wyrażać opinie formułowane negatywnie niż pozytywnie rozwiązać liczne pytania. Zatem, tak objawienie, jak i pozostałe po dziś dzieło, słynna „Tilma” Juana Diego z nim związana, ciągle czeka na odkrycie pełnej prawdy, czy prawd jakie w sobie niesie, zwłaszcza w chrześcijańskim przesłaniu wiary.

Beatyfikacja a następnie ostatnio dokonana kanonizacja Juana Diego przez Jana Pawła II dodatkowo zdynamizowały także zainteresowanie „Tilmą” z Guadalupe. Stało się to okazją do dalszych badań, formułowania nowych opinii czy sugestii lub przypomnienia dawnych, czasem - mówiąc delikatnie - prowokacyjnych nawet wobec nauki, np. D. A. Bradung, *Mexican Phoenix. Our Lady of Guadalupe: Image and Tradition Across Five Centuries*, New York, Cambridge University Press 2002, ss. 444.

Jednak szczególną okazją dla najnowszych badań i studiów były ostatnio dla Kościoła w Meksyku wymagania stawiane przez Stolicę Apostolską w ramach procesu beatyfikacyjnego oraz kanonizacyjnego Juana Diego. Kongregacja ds. Kanonizacyjnych ma tutaj bardzo precyzyjne i rygorystyczne wymagania, którym jest wręcz pedantycznie wierna. W ramach tych prac badawczych i przygotowawczych ukazała się w 1999 r. książka trzech wybitnych specjalistów meksykańskich w temacie Matki Bożej z Guadalupe, a więc i Juan Diego. Książka ta cieszy się tak wielkim uznaniem, iż rok później ukazało się już jej trzecie wydanie. Warto dodać, iż wszyscy autorzy są także autorami wielu innych opracowań z tej dziedziny, w tym licznych książek.

Całość prezentowanej książki otwiera prezentacja kard. Norberto Rivera C. aktualnego Arcybiskupa Prymasa Meksyku (s. VII-X). Warto już tutaj dodać, iż ten ostatni tytuł jest szczególnie honorowany oraz nośny w całej meksykańskiej tradycji kościelnej, a do pewnego stopnia i świeckiej.